

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 4, December 2018, p. 532-540

Received	Reviewed	Published	Doi Number
08.11.2018	27.11.2018	30.12.2018	10.18298/ijlet.3192

Child Reality in Narrative Texts of Primary First Class Turkish Textbook

Şahin ŞİMŞEK¹

ABSTRACT

Looking at the reality of the child, the reality of the child means to catch the reality of the child's world and the reality he sees. Textbooks are an important educational tool in providing quality and modern education in our rapidly changing and developing world day by day. Because textbooks are one of the most important materials that can be easily reached by every student who creates awareness for the child in education and training. The stories in Turkish textbooks are also literary texts which are read by the child. In this study, children who have a narrative narration from the texts of the first grade Turkish textbook of the Ministry of National Education published in the 2017-2018 academic year were examined and the reality of the children was searched. In the narrative texts examined, it was seen that the events in the world of adults, where the reality of children were not sufficiently given, were given more information to the children, and the reality of these texts was more adult reality. When the children cannot find anything in their own worlds in the texts they read, they probably develop a negative perspective against the reading action and also do not accept the impositions of the adult world. In the books they receive, it is normal for the children to see the reality of adults instead of their reality in the texts they appear to be boring. For this reason, it is important that children's reality is handled in the works written for children and attention to the principle of relativity to the child.

Key Words: Reality of the child, children relativity, textbook, narrative text.

**İlköğretim Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki
Öyküleyici Metinlerde Çocuk Gerçekliği²**

ÖZET

Çocuk gerçekliği, gerçeğe çocuğun gözüyle bakmak, çocuğun dünyasını, onun gördüğü gerçeği yakalamak anlamına gelmektedir. Ders kitapları gün be gün hızla değişen ve gelişen dünyamızda kaliteli ve modern bir eğitimin verilmesinde önemli birer eğitim aracıdır. Çünkü ders kitapları çocuğa eğitim ve öğretimde yol gösteren, çocukta farkındalık yaratan her öğrencinin kolayca ulaşabildiği en önemli materyallerdendir. Türkçe ders kitaplarındaki öyküler de ders durumuna yönelik kazanımların gerçekleştirilmesinde etkili olan, çocuğun severek okuduğu edebî metinlerdir. Bu çalışmada 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında okutulan MEB Yayınlarına ait ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinden öyküleyici anlatıma sahip olanları incelenerek çocuk gerçekliği aranmıştır. İncelenen öyküleyici metinlerde çocuk gerçekliğine yeterince yer verilmediği yetişkinlerin dünyasında geçen olayların anlatılarak çocuklara daha çok bilgi verildiği, bu metinlerde daha çok yetişkin gerçekliğinin işlendiği görülmüştür. Çocuklar okudukları metinlerde kendi dünyalarından bir şeyler bulamadıkları zaman muhtemelen okuma eylemine karşı olumsuz bir bakış açısı geliştirmekte ve ayrıca yetişkin dünyasına ait dayatmaları kabul etmemektedirler. Ellerine aldıkları kitaplarda, karşılına çıkan metinlerde kendi gerçeklikleri yerine yetişkin gerçekliğini gören çocuklara okuma eyleminin sıkıcı gelmesi normaldir. Bu sebeple çocuklar için kaleme alınan eserlerde çocuk gerçekliğinin işlenmesi, çocuğa görelilik ilkesine dikkat edilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik, ders kitabı, öyküleyici metin.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, ssimsek@kastamonu.edu.tr.

² Bu çalışma 13-15 Eylül 2018 tarihlerinde Kuşadası'nda düzenlenen II. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi'nde sunulan aynı adlı bildirinin genişletilmiş hâlidir.

1. Giriş

Çocuk kelimesi Türk Dil Kurumu internet sözlüğünde, “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” şeklinde tanımlanmıştır. Gerçeklik ise Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te; “Gerçek olma durumu, hakikat, vâkıa, realite.” şeklinde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu internet sözlüğüne göre de gerçeklik; “Gerçek olan, var olan şeylerin tümü, hakikat, hakikilik, şeniyet, realite, reellik.” olarak ifade edilmiştir.

Yukarıda verilen gerçeklik tanımlarına uygun olarak çocuk gerçekliğinin de, çocuğun kendi algı dünyası ve deneyimleri ile anlamlandırıldığı gerçeklik olduğu söylenebilir. Dilidüzgün (2004: 60)’e göre çocuk gerçekliği, gerçeğe, çocuğun gözüyle bakmak; onun dünyasını, onun gerçekliğini yakalamak anlamına gelir. Çocuk diye bir varlık olduğuna göre; onun düşünme, duyma ve algılama biçimi yetişkinlerden farklı olacaktır (Aslan, 2014: 56). Çocuk gerçekliği, çocuğun yetişkinlerden farklı alınmasını, kendine özgü evrenini ve duyarlıklarını içine alır (Şirin, 2007: 42). Çocuğun yetişkinden farklılığı, onun aslında düşünde yarattığı ama bütünüyle gerçekmiş gibi yaşadığı dünyasıdır (Dilidüzgün, 2004: 61). Bu açıdan çocuklar için yazılan eserlerde çocuğun saf bakış açısını yansıtabilmek gerekir. Çocuklar, gerçekleri yetişkinlerden daha farklı algılarlar ve olayları ve durumları farklı bir duyarlılıkla anlamlandırır.

Montessori, Pestalozzi ve Makarenko gibi eğitimcilerin, Sigmund Freud ve kızı Anna Freud gibi psikiyatristlerin ve Piaget gibi psikologların çalışmaları, çocuğun kendine özgü bir dünyası olduğunu, çocuğun çevresini ve gerçeği algılamakta ve değerlendirmekte yetişkinden çok farklı duygusal ve bilişsel yaklaşımlar kullandığını göstermiştir. Hülâsa çocuklar büyümemiş yetişkin de değildir yarımın büyükleri de değildir ve yetişkin dünyasından çok farklı bir dünyaya sahiptirler.

Haertling’e göre, çocuğun duygularını, düşüncelerini, istek ve eylemlerini açıklamak için onun duygu ve düşünce dünyasını yönlendiren temel değişkenleri bilmemiz; onun bakış açısından gerçeklerle yüz yüze gelmemiz gerekir (Akt: Dilidüzgün, 2004). Çocuk gerçekliği, çocuklaşmak, çocuksu olmak anlamlarına gelmez. Çocuklaşmak ya da çocuksulaşmak sözcüğü ne yazık ki menfi bir anlama gelmekte, istenmeyen bir durumu vurgulamaktadır. Bu sözcük, çocuğu ve çocukluğu küçümseyici bir anlamı da çağrıştırmaktadır. Daha açık ifade etmek gerekirse, bu sözcük çocuğun sahip olduğu hayal dünyasının, bakış açısının, ilgi ve gereksinmelerinin bir değeri olmadığını belirtmektedir. Aslında sözcük derinlemesine incelenirse, yetişkin düşüncesinin çocuğu önemsemediği, ona değer vermediği de ortaya çıkartılabilir. “Çocuk gibi olma, çocukla çocuk olma” söylemleri de bu düşüncüyü desteklemektedir. Hâlbuki çocuğa göre eserler ortaya koyabilmek, çocuk gerçekliğini keşfedebilmek, çocukla yetişkin arasındaki iletişimi sağlayabilmek için çocukla çocuk olmamız gerekmektedir.

Çocuk gerçekliğini çocuğa göreliğin karşılığı olarak görmek mümkün değildir. Olsa olsa, çocuğa görelik ilkesinin alt maddelerinden biri olabilir. Çocuklar için yazılmış eserler incelenirken çocuk gerçekliği içeriyor mu diye bir soru sorulabilir. Hedef kitlesi çocuk olan bir eserin çocuk gerçekliği ihtiva etmesi, çocuksu bakış açısını verebilmesi, çocuk dünyasını yansıtabilmesi açısından önemli olmaktadır.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “çocuğun baktığı yerden bakmak ve onun gördüğünü görmek” sözü çocuğa görelik, çocuk gerçekliği üzerine söylenmiş anlamlı, açıklayıcı bir sözdür. Çocuğun dünyasını çocuğun dilini kullanarak anlatabilen yazarlar çocukla yetişkin arasında iletişim kurarlar. (Taşdelen,

2005: 326) Bazı insanların çocuklarla çok iyi anlaştıklarını görürüz. Bu insanlar genellikle çocukların endişelerini paylaşabilen, hayallerine orak olabilen insanlardır. Yetişkin düzenini korumaya çalışan, buyurgan tavırlı, nasihat vermeye meyilli kişilerin çocuklarla anlaşamadıklarını görürüz. Edebiyatta çocuk gerçekliği çocuksu dili yakalamak, çocuğun dünyasını verebilmek adına önem arz etmektedir.

Mustafa Ruhi Şirin, çocuğa görelikle ilgili olarak, "çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram ilgisine, algılama dünyasına uygun bir duyarlılık anlaşılmalıdır."(Şirin 1998, 19) der.

Güleryüz (2003: 261), "çocuğa göre" olan bir öyküde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Öyküler, çocukların gelişim seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.
- İçeriksel örüntü uygun olmalı, ders vermemeli, çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.
- Sözcük ve kavram ilgisi düzeyinde dilsel açıdan yeterli, anlaşılabilir, çocuğun dil evrenini geliştirebilecek düzeyde olmalıdır.
- Çocuğun hislerine, çocuk gerçekliğine, çocuksu duyarlılıklara uygun olmalıdır.
- Resimleme, renk ahengi ve yumuşaklığı ile estetik bilinci geliştirebilecek,
- Bilinçaltına gönderdiği mesajlarla okuma isteği uyandıracak nitelikte olmalıdır.

Çocuk gerçekliğine şu birkaç örneği verebiliriz:

Çocuklar oyuncaklarını korkmasın diye yalnız ya da karanlıkta bırakmak istemezler. Eşyalara, oyuncaklara vurunca canlarının yandığını düşünürler. Yazılan eserlerde çocukların bu duyarlılığı işlenirse çocuk gerçekliğine yer verilmiş olur.

Niloya adlı çizgi filmde çocukların yerde bir ateşböceği gördüklerinde, yıldız düşmüş şeklinde bir tepki vermeleri çocuk gerçekliğine bir örnektir.

Dedemin Pili Bitmesin Üzeyir Gündüz'ün yazdığı, 7. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bir dinleme metnidir. Yazar bu metinde bir çocuğun, dedesinin yaşlanması, gücünün azalması karşısındaki duyarlılığını, üzüntüsünü anlatmıştır. Yazar, dedemin pili bitmesin sözünü dedem ölmesin şeklinde ifade etseydi, çocuk gerçekliğine ne kadar uzak olurdu.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bebeklik döneminden başlayarak insan hayatının son evrelerine kadar süren gelişim sürecinde, çocuk bireylerin ailelerinden sonra en çok vakit geçirdikleri yer okullardır. Vaktinin çoğunu okulda geçiren çocuk öğretmen, öğrenci, arkadaş, ders kitabı gibi pek çok uyarana karşı karşıya kalmaktadır.

Bu uyarılardan biri olan ders kitapları gün be gün hızla değişen ve gelişen dünyamızda kaliteli ve modern bir eğitimin verilmesinde önemli birer eğitim aracıdır. Çünkü ders kitapları çocuğa eğitim ve öğretimde yol gösteren, çocukta farkındalık yaratan her öğrencinin kolayca ulaşabildiği en önemli

materyallerdendir. Türkçe ders kitaplarındaki öyküler de ders durumuna yönelik kazanımların gerçekleştirilmesinde etkili olan, çocuğun seyerek okuduğu edebî metinlerdir. Bu nedenle ders kitaplarına metin seçilirken, ders kitaplarının eğitim ortamı ve çocuk için ne kadar işlevsel oluşuna, kolay ulaşılabilirliğine bakılarak metinler itinayla seçilmeli, kitaplar son derece iyi hazırlanmalıdır(Çakır, 2013). Çocuk gerçekliği, çocuklar için kurgulanmış yazılı ve görsel ürünlerde yetişkin deneyimiyle elde edilmiş bilgi yerine henüz öğrenilmemiş bilgilerin, çocuğun algıladığı gerçeğin, çocuğun kendine göre anlamlandığı gerçeğin kullanılmalıdır. Çocuğa hitap eden ürünlerde büyüklerin gerçekliği yerine çocuk gerçekliğine yer verilmesi eserin çocuk dünyasına ait olduğunu ispatlar mahiyettedir. Okudukları kitaplarda, izledikleri yapımlarda kendi gerçekliklerini gören çocuklar için eserle bütünleşme, eserin dünyasına girebilme daha kolay gerçekleşecektir. Bu açıdan çocuklar için yazılmış eserlerde, çekilmiş filmlerde çocuk gerçekliğine önem verilmelidir. Bu çalışmanın amacı ilköğretim 1. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde çocuk gerçekliğine ne ölçüde yer verildiğini tespit etmektir.

2. Yöntem

2.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerde karşımıza çıkan çocuk gerçekliğidir. Örneklem olarak 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında okutulan ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinden öyküleyici metinlerde geçen çocuk gerçekliği alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken kaynaklardır. Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir (Karataş, 2015: 72). Araştırmada belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır. Belgesel tarama belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 2010: 77).

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinden öyküleyici olanları kullanılmıştır. Bu çalışmada verilerin analizinde, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Toplanan veriler çalışmanın amacı doğrultusunda sınıflandırılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında okutulan MEB Yayınlarına ait ilköğretim 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinden öyküleyici anlatıma sahip olanları aşağıda incelenerek çocuk gerçekliği aranmıştır:

Odam Lokanta: Metinde anne çocuğuna odasını toplamasını söylüyor. Çocuk da bunu dünyanın en sıkıcı işi olarak nitelendiriyor. “Oyuncak, kıyafet, kitap, boya. Hepsi çorba olmuş.” diyor. Çorbanın birden çok malzemenin karışımından meydana gelmiş olması bilgisi yetişkin dünyasına ait bir bilgidir. Böyle bir benzetme yoluna gidilerek çocuk gerçekliği verilememiş, çocuğun ağzından yetişkin biri konuşturulmuştur. Çocuklara odalarını toplamaları gerektiğini öğretmeye çalışan bir metindir. Çocuk, odasını topladıktan sonra hazırlık yapıp annesini odasına yemeğe çağırıyor ve elinden tutup “Şöyle buyurun hanımefendi.” diyor. Çocuklara, büyükleri memnun etmenin yetişkin gibi davranmakla mümkün olabileceği gibi yanlış bir mesaj veriyor. “Bir yerden başlamak lazımdı.” cümlesi çocuğa söylenen bir söz ama çocuk dünyasına ait değildir. Annenin mutluluktan ağlaması da yine olumsuz olarak değerlendirilebilir.

Karakulak İle Tomurcuk: Karakulak adındaki köpekle, Tomurcuk adındaki kuşun, oyunlarına bir kirpiyi dâhil edişleri anlatılır. Kirpi sivri dikenleri yüzünden onlarla top oynayamaz, topu tutmaya çalışınca patlar. Kovalamaca oynayamazlar çünkü kirpi çok yavaştır. Elimin üstünde kimin eli var oynayamazlar, Karakulak ile Tomurcuk’un canları yanacaktır. Körebe de oynayamazlar, kirpiye dokunanın canı yanar. Kirpi özür diler ve üzgündür. Diğerleri vazgeçmez birlikte oynayabilecekleri bir oyun için çaba sarf ederler. Karakulak suya eğilip balıklarla fısıldaşır. Bir oyun bulmuştur. Balıklar baloncuk çıkaracak bu baloncuklardan çoğunu kim patlatırsa o oyunu kazanacaktır. Kirpi çok mutludur, dikenleri sayesinde şansının yüksek olduğu bir oyunda oynayacaktır.

Kurbağa İle Kaydırak: Manzum bir öyküdür. Yaramaz bir çocuk deredeki kurbağanın vırak vırak diye çıkardığı sesinden onun kaydırakta kaymak istediğini düşünerek kurbağayı kaydırığa koymas, kurbağanın nemli oluşundan mütevellit kayamaması bunun üzerine çocuğun kurbağayı alarak onu tekrar dereye bırakması anlatılır. Bir çocuğun istediği bir şeyi elde etmek için onu sürekli tekrarlaması ve böylelikle elde etmesi çocuk gerçekliğidir. Kurbağanın sürekli tekrarladığı vırak sesini kaydırak anlayan çocuğun onu alıp kaydıraklara götürmesi çocuk dünyasına ait bir davranıştır.

Bay Yavaş: Bir kaplumbağa olan Bay Yavaş, baharın ilk günlerinde uykusundan uyanır ve ne zaman uyduğunu hatırlamadığı için bunu Zıpzip Kurbağa’ya sorar. Zıpzip Kurbağa, kendisinin de kış uykusuna yattığı için kaplumbağanın ne zaman uyduğunu bilmediğini, kış uykusuna yatmayan Kara Karga’ya sorması gerektiğini söyler. Kara Karga, Bay Yavaş’a ekim ayında uyuduğu bilgisini verir.

Bir Okul Gezisi: “İnsan eğlenmekten de yorulur muydu hiç?” cümlesi çocuk dünyasını yansıtan bir cümle değildir. Çünkü oyun oynarken, hele de eğlenirken yorulmak diye bir durum çocuğa ve çocuk dünyasına ait değildir. “Pilim bitmiş gibiydi.” Cümlesinin çocuk gerçekliğine uygun olduğu söylenebilir. Enerjim tükenmişti yerine böyle bir cümle kullanımı çocuk dünyasına daha uygun gibi durmaktadır. “Eve gider gitmez temizlenip pijamalarımı giymeyi ve rahat bir uyku çekmeyi planlıyordum.” Cümlesinde de çocuk gerçekliğini göremiyoruz daha çok büyüklerin derli toplu dünyasına aitmiş gibi duruyor.

23 Nisan Kutlu Olsun: Didaktik bir metindir. Çocukların 23 Nisan coşkusu anlatılır. Ali ve Ayşe’nin gururla ve neşeyle şiirlerini okumalarından bahsediliyor.

Dedemin Madalyası: Öykü'nün İstiklâl Savaşı'na katılmış, madalyalarını takmış ve asker kıyafetini giymiş dedesiyle birlikte 23 Nisan geçit törenini izlemeye gidişleri anlatılır. Dedesi, Atatürk'ün yurdu düşmandan nasıl kurtardığını gözleri dolarak anlatır. Didaktik bir metindir.

Ekranza: Metinde Emre ve Eren'i bir robot köpek uyandırıyor. Çocuklar ödevlerini elektronik posta ile gönderiyorlar, dedelerine de cep telefonundan gülücük gönderiyorlar. Elektronik postanın, cep telefonundan gülücük göndermenin ve robot köpeğin uzak gelecek gibi gösterilmesi geç kalınmış bir durumdur. Her yerde ekranlar var çocuklar, sanal gözlüklerini kullanarak bir gerçeklik yaşıyorlar. Çocukların kendilerini oyuna kaptırıp karınlarını doyurmak için yemeğe bile gelememeleri çocuk gerçekliğini yansıtıyor. Tuvalete bile tabletle gidiyorlar.

Çocuklar, dedeleri hastalanınca köye gidiyorlar. Elektronik aletlerin, internetin olmadığı köyde dedeleri onları masal anlatarak oyalamaya çalışıyor. Masalı çok beğenen çocuklar, hiçbir animasyonun kendilerine bu kadar mutluluk vermediğini fark ediyorlar. Bu durum biraz çocuk dünyasına yetişkin müdahalesi olarak düşünülebilir. Acaba bugünkü çocuklara sorsak kaç tanesi animasyonlar, sanal gerçeklik, internet oyunları yerine masalların onları daha çok mutlu ettiğini düşünür? Masalları, halk hikâyelerini, fıkraları teknolojiye uyumlu hale getirmek artık bir zorunluluktur. Dedeleri dönerken çocuklara bir yavru köpek veriyor. Köpeği de alıp dönüyorlar.

İbni Sina: Metinde İbni Sina'nın, çocukluğunda çok meraklı bir öğrenci olduğunu, öğretmenlerine çokça sorular sorduğunu, matematik dersini anlamakta zorlandığı için üzgün bir şekilde kırlarda gezerken bir kuyunun su kovanının zayıf ipinin gide gele güçlendiğini görmesi üzerine sabırla çalışmaya azmedip kısa zamanda matematikte en başarılı öğrencilerden biri oluşu anlatılmaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Çocukken birikimlerini, hayata dair algılarını yazacak yeterlilikte olmayan insanın yetişkin olduğunda çocuk algısını, çocuk duyarlılığını kaybetmesi neticesinde ortaya bir imkânsızlık çıkar. Bu açıdan çocuk edebiyatının imkânsızlıklar üzerine kurulu olduğu söylenebilir. Bu imkânsızlık çocukla yetişkin arasındaki iletişimin zorluğundan kaynaklanır. Çocuk edebiyatında bu kopukluğu gideren yazar yahut sanatçının çocuk bakışına, çocuğa görelilik ilkesine hâkim olması ve eserlerinde çocuk gerçekliğini yansıtabilmesidir.

Ayla Çınaroğlu'nun Mago adlı eserini yazınsallık ve çocuğa görelilik açısından inceleyen Aslan' a göre çocuk edebiyatının, öncelikle çocuk gerçekliğini dikkate alması gerekir. Çünkü çocuk edebiyatı çocuğu yetişkin edebiyatına hazırlayan bir geçiş edebiyatıdır (Aslan, 2008b).

Çer (2016), edebiyat yapıtlarının çocuklara, anlama ve anlatma becerilerini geliştirebileceği, Türkçenin yaratıcı anlatım olanaklarıyla kurgulanmış bir dil ve yaşam alanı yarattığını; istenilen niteliklerin çocuklarda ortaya çıkabilmesi için çocuk kitaplarının öncelikli olarak çocuğa göre olması gerektiğini ifade etmiştir.

Çocuğun kitapla etkileşim kurabilmesi için öncelikle kitabın çocuk gerçekliğine uygun olması gerekir. Çocuk gerçekliği, çocuğun tabiatının, ilgi ve ihtiyaçlarının, bakış açısının, dil ve anlam evreninin yaş ve gelişimsel olarak farklılığını ortaya koyar. Bu farklılığın çocuk kitaplarına yansması gerek Türkçe öğretiminin gerekse çocuk ile kitap arasındaki ilişkinin niteliğini de belirleyebilir. Çünkü bu

gerçekliğin yansıtıldığı edebî özellikleri olan bir kitapta, çocuğun gizemli, olağanüstü, ilginç, şaşırtıcı, gülünç, eğlenceli, farklı, sıradışı durum ve varlıklarla karşılaşması; kendi sıkıntılarına yahut başa çıkamadığı sorunlara yönelik uygun çözüm yollarını keşfetmesi; çocuğu kitapla buluşturmanın ötesinde onun kitapla ilişki kurmasını, okumayı sevmesini de sağlamaktadır. Çocuğun kendi gerçekliğine uygun kitaplarla sürekli olarak karşı karşıya gelmesi, dilsel ve bilişsel düzeyinin farkında olmasını sağlayabilir. Bu durum, çocuğun sözcük dağarcığını, anlama ve anlatma becerilerini, dil duyarlığını ve düşünsel becerilerini değerlendirerek geliştirmesine olanak tanıyabilir. İşte, Türkçe derslerinin böyle bir anlayışla işlenmesi, çocukların dilsel becerilerini geliştirerek üst düzey düşüncelerini sağlayabilir (Çer, 2016).

Sever (2002: 192)'e göre çocukların ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak düzeylerine uygun nitelikli yazınsal metinlerle karşılaşması; kendi kültürünü ve dilinin anlatım güzelliğini duyumsaması demektir. Bu süreç hem duyuların eğitilmesi hem de düşüncenin gelişmesine olanak sağlar. Böylelikle Türkçe öğretiminin öğrencilerde oluşturmakla sorumlu olduğu dil bilinci ve duyarlılığı da doğal bir öğrenme ortamı içinde çocuklara sezinlettirilerek kazandırılır.

Aslan (2008a), "Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından 100 Temel Eser'deki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme" adlı çalışmasının sonucunda incelediği öykülerde, belirlenen yaşam gerçeklerinin çoğunlukla çok yüzeysel işlendiğini, işlenenlerinse çocukla iletişime girecek nitelikte olmadığını ifade etmiştir. Bu durumu incelenen kitapların en yenisinin bile Türkiye'de çocuk edebiyatının yeterince gelişmediği bir dönem olarak ifade ettiği Cumhuriyet Döneminde yazılmış olmasına bağlar.

Çalışmamızda incelediğimiz öyküleyici metinlerde, çocuk gerçekliğine yeterince yer verilmediği yetişkinlerin dünyasında geçen olayların anlatılarak çocuklara daha çok bilgi verildiği, bu metinlerde daha çok yetişkin gerçekliğinin işlendiği görülmüştür.

5. Öneriler

- Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak için onlara kitabı daha küçük yaşlarda iken sevdirmek gerekir. Elleri aldıkları kitaplarda, karşılıklarına çıkan metinlerde kendi gerçeklikleri yerine yetişkin gerçekliğini gören çocuklara okuma eyleminin sıkıcı gelmesi gayet tabiidir. Çocuklar okudukları metinlerde kendi dünyalarından bir şeyler bulamadıkları zaman muhtemelen okuma eylemine karşı olumsuz bir bakış açısı ediniyorlar ve ayrıca yetişkin dünyasına ait dayatmaları kabul etmiyorlar. Bu sebeple çocuklar için kaleme alınan eserlerde çocuk gerçekliğinin işlenmesi, çocuğa görelilik ilkesine dikkat edilmesi önemlidir. Ders kitaplarına metin seçilirken, metinlerin çocuk gerçekliğini yansıtıyor olması bir tercih nedeni olmalı, kitaplara böyle metinler alınmalıdır. Öğretmenler öğrencilerine kitap tavsiye ederken çocuk gerçekliğini içeren, çocuğun dünyasına yansıtılabilen kitapları bulup önermelidirler.
- Çocukları edebi eserlerin dünyasına sokabilmek için özellikle okumanın yeni öğrenildiği birinci sınıf kitaplarında yetişkin gerçekliği yerine çocuk gerçekliğinin öne çıkarılması gerekmektedir. Çünkü çocuklar için birinci sınıf hem okul düzenine alışmanın, hem okuma yazmanın öğrenilmesinden kaynaklı heyecanın yarattığı gergin bir dönemdir. Yetişkinlerin bakış açısını veren, yetişkinlerin deneyimlerini aktaran, çocuklara iyiyi kötüyü öğreten, ders vermeyi, nasihat

etmeyi amaçlayan metinler çocukların ilgisini çekmeyeceği gibi, okul heyecanını yenmek, kendini ortama ait hissetmek gibi duyguları da yaşatmayacaktır.

- Eğitim ortamında her öğrencinin önünde hazır bulunan, eğitim öğretimde en sık kullanılan araç olan ders kitapları daha titiz bir şekilde hazırlanmalıdır. Biçim özelliklerine, kapak düzenine, sayfa yapısına, resimlendirilmesine, içerik düzenlemesine kısaca her ayrıntısına özen gösterilmelidir. Çocukların beğenileri de mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca ders kitabı hazırlayan kişi ya da komisyonların da gerekli donanım ve hassasiyete sahip olması gerekmektedir. İncelemiş olduğumuz ders kitabında bazı metinlerin adları İçindekiler kısmında farklı kitabın içinde farklı verilmiştir. İçindekiler kısmında Odam Restoran, kitabın içinde Odam Lokanta, İçindekiler kısmında Piknik, kitabın içinde Bir Okul Gezisi şeklinde verilmesi gibi.

Kaynakça

Aslan, C. (2008a). Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından 100 Temel Eser'deki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme. 4. *International Children And Communication Congress & 4. International Children Films Festival & Congress Under Risk*. (Edt.: N. Pembecioğlu Öcel). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, I, 85-98.

Aslan, C. (2008b). Ayla Çınaroğlu'nun Mago Adlı Kitabının Yazınsallık Ve Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi, II. *Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyumu Dizisi Sempozyum Bildirileri Kitabı*, Uçanbalık Yayınları, Eskişehir.

Aslan, C. (2014). Türkiye'de Çocuk Ve Gençlik Edebiyatında Duyarlı Konuların (Sensitive Issues) Ele Alınışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Eleştirel Pedagoji*, 32, 51-56.

Çakır, P. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, P.1171-1180, Ankara-Turkey*

Çer, E. (2014). *Edebiyatı Çocuk Gerçekliği Ve Çocuğa Görelilik İlkesinin İncelenmesi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çer, E. (2016). Türkçe Öğretiminde Çocuğa Görelilik İlkesine Uygun Edebiyat Yapıtlarının Önemi, *Elementary Education Online*, 2016; 15(4): 1399-1410, *İlköğretim Online*, 15(4), 1399-1410, 2016. [Online]:[Http://ilkogretim-Online.Org.tr](http://ilkogretim-Online.Org.tr)

Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayınları

Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (21. Bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük (2008). Kubbealtı Yayınları: İstanbul.

Sever, S. (2002). Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları Ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (1-2), 11-12.

Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü. Okuma Alışkanlığı Ve Medya Sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Şirin, M. R. (2017). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Taşdelen, V. (2005). *Çocuğu Anlayan Edebiyat, Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Ağustos-Eylül 2005, Sayı: 104.